

Cvrsvs Philosophicvs

Arriaga, Rodrigo de

Antverpiæ, 1632

Sect. II. Vtrùm poßibilis sit potentia materialis cognoscitiua obiecti
spiritualis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95614](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95614)

- lapidem non esse capacem talis effectus. Respon-
deo, à me non fieri talem circulum, sed incapa-
citatē lapidis ad hos effectus ex naturâ ipsius
erui: vt enim notauimus Disputatione II. à num. 60.
- 14 agens de potentiâ obedientiali, cum simile argu-
mentum tractarem, cognoscens, videns, appe-
tens, sunt effectus formales, qui intrinsecè com-
ponuntur ex subiecto & formâ, sicut homo ex
materiâ & formâ, & quodlibet totum ex suis
partibus. Sicut ergo non potest homo componi
ex quibuscumque partibus, sed est essentialiter
determinatus ad has partes, ita effectus grati est
determinatus ad creaturam talem & ad talem
gratiam: idem est de appetente, cognoscente, &c.
Ex terminis autem ipsis videtur constare, lapi-
dem non esse capacem vt sit gratus, etiam si ipsi
inhæreant gratia; neque vt sit intelligens, etiam si
habeat intellectionem; est enim valde diuersa
comparatio ab animâ ex quâ componitur essentia
huius totius cognoscentis, grati Deo, &c.
- 15 difficultas non habet locum in ordine ad ope-
randum transiēter, & ad denominationem il-
lam producentis, vt dixi loco citato, quia multo
minor proportio requiritur ad has denominationes
purè extrinsecas & quasi phisicas operantis,
quàm ad compositionem intrinsecam non solum
habentis intrinsecè intellectionem, sed etiam
intelligentis, quæ iam aliquid amplius requirit,
vt per se patet.

Obijcies Secundò: Intellectus naturaliter est
improportionatus ad visionem Dei, ad quam di-
uinitus eleuatur, ergo licet potentia visuâ natu-
raliter sit improportionata ad cognitionem obie-
cti spiritualis, adhuc poterit diuinitus ad eam
eleuari. Respondeo, intellectum absolute posse
Deum cognoscere naturaliter saltem abstracti-
uè; vnde Deus absolute est obiectum intelle-
ctus. ex quo fit, vt quando eleuatur intellectus ad
Dei visionem, non eleuetur extra suum obie-
ctum, sed ad illud perfectius & clarius cog-
noscendum; at potentia visuâ, si eleuaretur ad
obiectum spirituale, omnino extraheretur à
suo obiecto, quod videtur repugnare ob ratio-
nem dictam.

Obijcies vltimò: Potentia visuâ potest videre
lucem supernaturalem in suâ substantiâ; sed
hanc naturaliter neque abstractiue cognoscit, er-
go poterit eleuari ad cognitionem rei spiritualis,
licet naturaliter nequeat illam cognoscere. Ex
dictis suprâ à numero 5. constat, difficile, ad-
missò Antecedente, negari consequentiam: vnde
nego Antecedens, quod ab aduersarijs sine fun-
damento docetur. Quod si in cælo est aliqua lux
supernaturalis, illa videbitur ab intellectu, sicut
ab eodem videtur corporis substantia, & alia ac-
cidentia materialia insensibilia.

SECTIO II.

Utrum possibilis sit potentia materialis cognoscitua obiecti spiritualis.

- 17 COMMVNIS ferè omnium sententia docet,
eiusmodi potentiam omnino repugnare.
Probat variè à Doctores. Prima ratio sit
quam adducunt nonnulli recentiores, Quia nul-
la potentia materialis potest neque per discursum

neque immediate in se rem spiritua-
lem cognoscere. Non immediate: si enim imme-
diatè cognosceret ens spirituale, esset perfectior
nostro intellectu, qui vix format conceptum
abstractum de re spirituali, ergo. Confirma-
tur: si ille sensus immediatè cognosceret rem
spiritua-lem, haberet pro obiecto adæquato
omne ens, & quidem intuitiue, ergo esset pete-
ctior nostro intellectu, quod repugnat; ergo non
potest immediatè sensus ferri in rem spiritua-
lem. Sed neque per discursum, quia hunc con-
sequitur libertas: per discursum enim confer-
runtur & expenduntur obiecta, potentia autem
materialis non est capax libertatis, quia repugnat,
potentiam materialem bene & male operari, esse
dignam amoris & odio Dei, esse illi amicam aut
inimicam; ergo potentia materialis non est capax
discursus, ergo nullo modo potest cognoscere ob-
iectum spirituale.

Ob multa capit displicet hæc ratio. Primò,
quia non videtur repugnare libertas, amicitia, vel
inimicitia Dei potentia alicui materiali, vel si
repugnat, tam difficile ostendi repugnantiam,
quàm in eo, quod cognoscat obiectum spiritua-
le; materialitas enim consistit, iuxta dicta à no-
bis, in impenetrabilitate partium, spiritualitas in
penetrabilitate. cur ergo impenetrabili substan-
tiæ repugnat libertas, & amicitia Dei, non verò
substantiæ penetrabili? Certè non video inter
has duas substantias tantum discrimen, vt suffi-
ciat ad concedendum vni, negandum vero alteri.
Sed de hoc fusiùs agemus infra.

Secundò displicet hæc ratio, quia ex discursu
intellectus non sequitur libertas necessariò, non
ergo, quia potentia materialis discurrendum circa
obiectum spirituale, esset libera. Probo Antece-
dens, quia discursus solum dicit vnum inferri
ex alio; sed cum hoc fiat, vt positis omnibus, ad
amandum potentia sit necessitata ad amorem, er-
go discursus non annectitur essentialiter libertas.
Vnde fit, vt stulti & infantes, etiam si non habeant
libertatem, sapè tamen in rebus phisicis suos fa-
ciant discursus. Confirmatur, quia, vt dixi
Disput. II. num. vlt. potest esse aliquid intellecti-
uum, quod non sit volituum, & consequenter
nec liberum; ergo ex virtute cognoscendi per
discursum non inferitur libertas necessariò,
quandoquidem nec virtus vlla volitua inferuntur.

Tertiò displicet, quia licet illa potentia mate-
rialis intuitiue cognosceret obiectum spirituale,
quod noster intellectus cognoscit abstractiue, ad-
huc posset illa cognitio imperfectior esse nostrâ
spirituali, sicut cognitio abstractiua intellectus
de albedine in tuâ sententiâ, & vera est perfectior
cognitione intuitiua visus, quæ materialis est; er-
go non quia immediatè cognosceret illa potentia
obiecta spiritualia, esset perfectior nostro in-
tellectu.

Quartò displicet, quia licet illa potentia per-
fectius cognosceret propria obiecta quàm noster
intellectus, & ex parte hac esset illo perfectior,
posset tamen illa potentia limitata esse ad quatuor
vel quinque obiecta spiritualia; vnde à nostro
intellectu capaci videndi Deum, & in statu sepa-
rationis cognoscendi etiam intuitiue omnia en-
tia, absolute excederetur in perfectione. Deni-
que, quæ repugnantia inueniatur in eo, quod sit
possibilis diuinitus aliqua substantia impenetra-
bilis

bilis cum altera in eodem loco, quæ tamen sit perfectior quam nosse animus? nonne illa impenetrabilis poterit aliunde compensari?

- 21 Quod si hi velint spiritualitatem in carentiâ partium constituere, adhuc omnes istæ meæ solutiones vel impugnationes locum habent: nam carentiâ partium non est conceptus ex se ita perfectus, ut non possit excedi nec æquari à re habente partes; nam in horum etiam sententiâ anima equi, etiam si materialis sit & partes habeat, est perfectior quam vbiatio spiritualis animæ (& hoc exemplum habet vim, in quocumque consistat materialitas vel spiritualitas): ergo licet forma equi ob alias rationes adæquat imò & excedit accidens spirituale, ita poterit esse aliqua substantia materialis, quæ & virtute cognoscendi, & loco se mouendi, & quia sit essentialiter completa, vel ex alijs diuersis capitibus adæquet, imò & excedat animam rationalem. Neque extali excessu per locum intrinsecum sequuntur duo contradictoria: non enim debemus quasi clausis oculis, & sine vllâ distinctione, statim clamare, Est spirituale, est spirituale, ergo perfectius quam omne materiale; licet enim id verum sit, ceteris paribus, non tamen absolute, quando aliunde sit compensatio.

- Sit ergo secunda aliorum ratio pro eâ communi sententiâ: Potentia non abstrahens in suo esse à materiâ, qualis est materialis, non potest in operatione abstrahere ab eadem materiâ, ergo nec cognoscere obiectum ab illâ abstrahens, id est spirituale. Respondeo, aliud esse, operationem non abstrahere à materiâ; & aliud, non abstrahere eius obiectum: sicut aliud est, omnem operationem cognoscitiuam nostri intellectus esse creatam; & aliud, esse creatum obiectum illius: primum est verum, secundum autem falsum; ut quando cognoscimus Deum. Item aliud est, operationem esse finitam; & aliud, eius obiectum esse finitum. Vnde, sicut ineptè inferret quis, non posse cognosci Deum à creaturâ, quia Deus non est productus, & est infinitus, creatura autem est producta, & est finita, & eius operatio non potest non esse finita & creata, nec potest abstrahere à ratione finitæ & creatæ; ita etiam non rectè inferretur, non posse rem spirituales à materiali cognosci, eo quod hæc non abstrahit à materiâ, secus illa. imò hoc argumento probaretur, neque à re spirituali posse materiale cognosci, quia cognitio spiritualis abstrahit à materiâ, à quâ non abstrahit obiectum materiale.

- Tertia aliorum ratio sit, quia cognitio materialis debet cognoscere diuisibiliter; obiectum autem spirituale, quia indiuisibile, petit indiuisibiliter cognosci, ergo non potest per cognitionem 24 materiale attingi res spiritualis. Hæc ratio peccat in multis. Primò, quia, iuxta dicta supra, res spiritualis potest esse diuisibilis, ergo saltem hæc poterit à potentiâ materiali cognosci. Secundò, quia etiam res materialis potest esse indiuisibilis, ergo illa poterit cognoscere obiectum spirituale indiuisibile. Tertiò, quia actus spiritualis est compositus ex partibus saltem intentionis, eius tamen obiectum illis caret, ergo licet actus materialis sit compositus partibus extensiuis, adhuc poterit cognoscere obiectum spirituale indiuisibile. Ratio est, quia obiecto indiuisibili solum repugnat, cognosci secundum aliquid, & non se-

cundum totum; non verò repugnat, cognosci per plures partes cognitionis, si quælibet totum cognoscat; sicut non repugnat animo indiuisibili vbiatio diuisibilis, cuius quælibet pars totum animum afficiat.

Quarta ratio, Quia obiectum non potest cognosci nisi per cognitionem proportionatam sibi, & eiusdem ordinis, ergo non per cognitionem materiale. Respondeo, falsum esse Antecedens: Deus enim est in superiori ordine respectu cognitionis creatæ, item & omnis substantia respectu cognitionis creatæ (hæc enim est accidens, substantia verò, quæ talis, est altioris ordinis) & tamen non propterea repugnat, Deum cognosci à creaturâ, & substantiam esse obiectum cognitionis accidentalis.

Dices: Saltem requiritur, ut principium cognitionis sit in eodem ordine cum obiecto. Sed contra, quia creatura, quæ est principium cognitionis Dei, non est in eodem ordine cum illo. Contra deinde, quia anima non est in eodem ordine cum Angelo; hic enim est substantialiter completus, & nullum dicens ordinem ad materiam, anima verò est substantialiter incompleta, & ordinata ad materiam, ut ad compartem. neque video, cur esse penetrabile constituat diuersum ordinem à re impenetrabili; & esse completum substantialiter, carereq; ordine ad materiam, non constituat diuersum ordinem à re substantialiter incompleta, & dicente ordine ad materiam ut ad compartem; vel saltem (si hoc non vis) cur Deus non sit in diuerso ordine à creaturis. Ergo sicut hoc non impedit, ne anima possit Angelum cognoscere, aut creatura Deum, ita nec illud impedit, ne res materialis cognoscat spirituales.

Quinta ratio, Quia ex his quæ de facto dantur, inferimus probabiliter ea quæ possibilia sunt, & ex his quæ non dantur, ea quæ sunt impossibilia: atqui de facto non datur vlla potentia materialis cognoscitiua rei spiritualis, ergo nec potest dari. Respondeo, Maiorem esse falsam quo ad secundam partem; nec enim omnia, quæ possibilia sunt de facto, à Deo creata fuere, alioquin non esset possibilis potentia materialis cognoscitiua substantiæ materialis, & aliorum accidentium materialium præter ea quæ de facto per quinque sensus cognoscuntur, quod nullus docebit. Sequela probatur, quia de facto nulla potentia materialis est cognoscitiua substantiæ materialis; item nullum esset possibile corpus simplex, quia de facto non datur, ergo nec probabiliter inferretur, non esse possibilem potentiam materiale cognoscitiuam obiecti spiritualis, eo quod de facto non detur.

Vltima ratio, Quia si esset possibilis potentia materialis cognoscitiua obiecti spiritualis, posset etiam esse cognoscitiua Dei; absurdum autem est, Deum posse cognosci & videri per potentiam materiale, ergo. Sed Primum respondeo, negando sequelam. Sicut enim ex eo, quod potentia visiva possit videre colorem, non sequitur, posse videre etiam alia accidentia imperfectiora, v.g. sonum, &c. ita nec, quia illa potentia materialis possit videre aliqua obiecta spiritualia, sequitur, posse videre omnia: & multò minùs sequitur, posse videre perfectissimum omnium, id est Deum; ergo sequela non est bona. Secundò respondeo, fortè non repugnare potentiam

materiam adeo perfectam, ut elevata possit videre Deum; neque enim adeo excedit impenetrabilitatem, ut id teneatur dicere, nihil impenetrabile posse videre Deum, secus penetrabile. Adde, si id tibi durum videtur, posse responderi, imperfectionem materialitatis, licet non ob sit cognitioni alicuius obiecti spiritualis, obesse tamen cognitioni de summo obiecto spirituali, quale esset Deus, eo quod nobilissimum saltem obiectum petir, ne potentia habeat imperfectionem materialitatis. Ego magis inclinor ad putandum, non repugnare.

Ecce quæ pro communi sententiâ afferuntur, quæ satis levia sunt: unde probabilius censeo cum aliquibus, non repugnare potentiam materialem cognoscitivam rei spiritualis, quia, ut dixi, tota imperfectio materialitatis ad impenetrabilitatem per se reducitur: impenetrabilitas autem non adeo magnam includit imperfectionem, ut propterea nulli rei impenetrabili possit ea virtus cognoscendi obiecta spiritualia concedi, præsertim cum, iuxta supra dicta, non requiratur, potentiam & obiectum esse in eodem ordine.

SECTIO III.

De Potentijs externis.

³⁰ **E**AS esse numero quinque, visum, auditum, olfactum, gustum, & tactum, experientia docet, sed non omnes in quolibet animali reperi etiam videmus, talpe enim visu carent, alijs deest olfactus, quod in propriam eorum naturam reducendum est. De his quinque sensibus, & eorum obiectis, eruditè, eleganter & copiosè agunt Conimbricenses lib. 2. de Animâ à cap. 7. ad finem vsque libri. Nos in hac Sectione breuiter aliquas difficultates communes omnibus, & proprias singulorum expediemus.

SUBSECTIO PRIMA.

Quædam omnibus communia expediuntur.

³¹ **D**IFFICULTAS prima sit, utrum in sensibus detur error. Huic respondeo, sicut dixi in Logicâ Disputatione xiv. de Veritate, in simplici apprehensione dari aliquem errorem, quando res per illam apprehenditur aliter ac est: ita in præsentia respondeo, in sensibus dari aliquando errorem, ut v.g. quando apprehenditur obiectum in eo loco ubi non est, ut contingit in speculo; item quando apprehenditur lux ac si esset color, ut in Iride. Quod si hunc nolueris dicere errorem, quia non affirmat, quæstio erit de voce. Hoc certum, per illum actum apprehendi aliter rem ac est, est enim apprehensio complexa uniens cum obiecto vocationem, quam in se non habet, hoc ego dico errorem, tu illud voca ut volueris.

³² **S**ecunda difficultas est, utrum sensus ita pendeat ab obiecti præsentia, ut nec de potentia absolutâ possint rem absentem percipere. Hac difficultas est duplex; Prima, utrum visus v.g. possit colorem apprehendere, quin alicubi illum apprehendat, sed solum abstractè. In hoc sensu probabilior censeo negatiuam partem: ratio est, quia horum sensuum notitia est ex se intuitiua; sed ad notitiam intuitiuam requiritur appre-

hendere rem v. præsentem, ergo sensus non potest rem v. abstractam à præsentia cognoscere. Confirmatur, sensus non possunt discurrere, ergo nec cognoscere abstractiue. Parer consequentia, quia tam alienus est à modo tendendi sensuum actus abstractiuius quàm discurrere. Tandem, quia non facile percipitur, quomodo visus videat colorem, & non cum alicubi videat. Dixi, *probabilis*, quia posset aliquis dicere, id naturaliter conuenire sensibus, diuinitus autem aliter posse, quia non ostenditur repugnantia.

Secundus sensus difficultatis est, utrum possit Deus de potentia absolutâ, deficiente albedine, eius species conseruare, & utrum tunc possit visus albedinem videre. Hac difficultas enodanda est supra, dum egimus de speciebus soni; ibi enim ostendi, species soni durare illo transacto, etiam additionem fieri transacto sono: ex quo inferitur, nullam esse repugnantiam in eo, quod de potentia absolutâ possint species conseruari in absentia obiecti, & sine illo fieri sensatio, quandoquidem ita in sono de facto naturaliter contingit. Ratio à priori est, quia Deus potest supplere defectum cuiuscumque causæ creatæ in ordine ad terminum productum, licet non in ordine ad actiones, hæ enim sunt modi essentialiter ab agente, à quo semel oriuntur, dependentes. Atqui species & cognitio non sunt actiones, sed qualitates per actionem productæ (de quo inferius) ergo poterit Deus supplere præsentiam obiecti ad producendam speciem, imò & supplere speciem in ordine ad producendam cognitionem, ergo sine obiecto, imò & sine specie poterit de potentia absolutâ fieri cognitio extrema sensus, præcipue cum obiectum non requiratur ad terminandam cognitionem, iuxta supra dicta. Adde, etiam si cognitio esset actio producta ab obiecto, vel à specie, adhuc posset Deus in absentia obiecti producere cognitionem, non quidem illam quæ esset actio obiecti, sed aliam quæ solum esset actio Dei & potentie, quæque esset diuersæ speciei ab alterâ cognitione essentialiter pendente à specie impressâ, & obiecto.

Dices: Illa cognitio non esset intuitiua, quia non est intuitio rei existentis, ergo repugnat sensui. Parer ex te supra docente, sensui repugnare cognitionem abstractiuam. Respondeo facile, visionem intuitiuam duo dicere, & quod per ipsam visionem apprehendatur obiectum v. præsens, & hoc est intrinsecum cognitioni, & omni externæ sensationi essentiali, iuxta supra dicta, quia est proprius modus cognoscendi sensus: aliud extrinsecum dicit cognitio intuitiua, scilicet existentiam ipsam obiecti, sicut propositio vera dicit affirmationem obiecti, quod est illi intrinsecum, & ipsam existentiam obiecti illi extrinsecum. Et sicut propositioni non potest deesse ratio affirmationis, potest tamen deesse ipsa existentia obiecti; ita cognitioni sensus non potest deesse, iuxta dicta supra, hoc quod est apprehendere obiectum v. præsens, potest tamen deesse hoc quod est ipsum obiectum esse præsens; quo casu non esset intuitiua adæquate, imò nec omnino vera, ut supra dixi, quia apprehendit obiectum aliter ac est, apprehendit enim illud v. præsens, cum tamen verè non sit præsens. Quomodo autem tunc ea visio vceanda sit, quæstio est de puro nomine, de quâ non sum sollicitus. Vbi obliuiscor